

wania skałeczeń, mogących stać się wrotami ewentualnego zakażenia (7), jak również celowości profilaktycznego stosowania surowicy przeciwwściekliznowej (gammaglobuliny), który to preparat jest u nas dla szczególnych przypadków zabezpieczony.

Na zakończenie wspomnieć należy o niedostatecznym poziomie uświadomienia ogółu ludności, co doprowadza do rozlicznych i niepożądanych kontaktów u ludzi, niezdawanie sobie sprawy z groźby, jaka istnieje w wypadku zakażenia oraz przerywania lub wręcz odmawiania poddania się szczepieniu.

Piśmiennictwo

1. Czarnowski A.: *Medycyna Wet.* 28, 136, 1972.
2. Dwutygodniowe wykazy zaraźliwych chorób zwierzęcych za lata 1956—1971.

3. Informacja uzyskana z ZHW w Krakowie.
4. Informacyjne Biuletyny Epidemiologiczne Min. Zdrowia i Opieki Społ. za lata 1956—1971.
5. Informacyjne Biuletyny Służby Wet. za lata 1956—1971.
6. Kostrzewski J.: *Przegląd Lek.* 3, 376, 1947.
7. Larski Z.: *Życie Wet.* 43, 323, 1968.
8. Lutyński R.: *Przegląd Lek.* 30, 331, 1973.
9. Podgórski W.: *Przegląd Epid.* 21, 85, 1967.
10. Ramisz A., Szańkowska Z.: *Przegląd Epid.* 21, 251, 1967.
11. Ramisz A., Szańkowska Z.: *Życie Wet.* 43, 253, 1968.
12. Ramisz A., Szańkowska Z., Komorowski A., Koźmińska A., Mychalczuk Z.: *Medycyna Wet.* 29, 18, 1973.
13. Ratomski A.: *Medycyna Wet.* 22, 525, 1966.
14. Samół S.: *Medycyna Wet.* 23, 259, 1967.
15. Serokowa D.: *Przegląd Epid.* 22, 79, 1968.
16. Serokowa D.: *Przegląd Epid.* 22, 247, 1968.
17. Serokowa D.: *Przegląd Epid.* 24, 31, 1971.
18. Starzecka B.: *Przegląd Epid.* 17, 145, 1963.
19. Starzecka B.: *Przegląd Lek.* 28, 806, 1971.
20. Starzecka B., Ziemichód T.: *Przegląd Epid.* 26, 433, 1972.
21. Szelaż J.: *Przegląd Epid.* 21, 73, 1967.

Adres autora: doc. dr Roman Lutyński, 30-203 Kraków, ul. Sw. Bronisławy 12.

Autor poczuwa się do miłego obowiązku podziękowania WZwet. w Krakowie za udostępnienie potrzebnych danych epizootologicznych, jak również ZHW w Krakowie za informację z zakresu przeprowadzanych badań laboratoryjnych.

MIKOŁAJ WILCZYŃSKI

Sytuacja epizootyczna wścieklizny na terenie woj. białostockiego w latach 1956-1972

Z Zakładu Higieny Weterynaryjnej w Białymstoku

Sytuacja epizootyczna wścieklizny w Polsce, od chwili rozpoczęcia masowych szczepień ochronnych p./wścieklicznie psów, ulegała systematycznej poprawie (5, 6). W ostatnich latach jednak na terenie całego kraju nasila się występowanie wścieklizny, szczególnie wśród zwierząt wolno żyjących (1, 2, 3, 7, 8). Współzależność występowania wścieklizny i poznanie dróg przenoszenia się jej z biotopu leśnego do środowisk ludzkich ma duże znaczenie epidemiologiczne i epizootologiczne (4, 8). W pracy niniejszej przeanalizowano występowanie wścieklizny wśród zwierząt domowych i wolnożyjących na terenie województwa w latach 1956—1972.

Badania własne

W badaniach własnych uwzględniono dodatnie wyniki badań diagnostycznych materiałów nadesłanych przez terenową służbę weterynaryjną do Zakładu Higieny Weterynaryjnej w Białymstoku. Rozpoznanie wścieklizny opierano na stwierdzeniu obecności ciałaek Negriego, a od 1970 roku przeprowadzano równolegle test immunofluorescencyjny. W latach od 1956 — 1972 stwierdzono wścieklicznę w 378 przypadkach, z czego 174 wśród zwierząt domowych a 204 u zwierząt wolno żyjących. Wyniki ilustruje tab. 1. Spośród 174 zwierząt domowych najliczniejszą grupę stanowiły koty (59), następnie było rogacie (52), oraz psy (50). Należy w tym miejscu podkreślić, że 44% przypad-

ków stwierdzonej wścieklizny u psów odnosi się do lat 1956 i 1957, kiedy rozpoczynano dopiero szczepienia ochronne psów na terenie województwa.

Wśród 204 przypadków wścieklizny zwierząt wolno żyjących dominowały lisy, u których stwierdzono 142 przypadki, co stanowi 69,6%. W dalszej kolejności były jenoty — 36 przypadków (17,6%) i borsuki — 13 przypadków (6,3%). Pozostałe 13 przypadków wścieklizny zwierząt wolno żyjących dotyczyło zwierzęty płowej (8), hybrydów żubra z bydem domowym (2), wilka (2) oraz zająca (1).

Omówienie wyników

Z przedstawionego w tab. 1 zestawienia wynika, że obok krążenia wirusa wścieklizny wśród zwierząt domowych istnieje na terenie województwa bardzo groźny rezerwuar tego zarazka wśród zwierząt wolno żyjących. W latach 1956—1957 wścieklizna w 100% dotyczyła zwierząt domowych. W latach następnych coraz większy odsetek stwierdzanych przypadków wścieklizny odnosił się do zwierząt wolno żyjących, wynosząc np. w latach 1968 i 1971 odpowiednio 80% i 71%. Dzięki systematycznym szczepieniom p./wścieklicznie, obejmującym ostatnio prawie 100% zarejestrowanych psów (1073 tys. wykonanych szczepień), wścieklizna u tego gatunku została ograniczona do pojedynczych przypadków, a nawet w latach 1959, 1964, 1966

nie notowano ani jednego przypadku wścieklizny u psów.

Stwierdzone w latach 1958—1972 pojedyncze przypadki odnosiły się z reguły do psów nieszczepionych. Upoważnia to do stwierdzenia, że na terenie województwa pies przestał być najważniejszym źródłem zakażenia wścieklizną. Wzrasta natomiast rola i znaczenie epidemiologiczne i epizootyczne kota. W latach 1958—1972 wścieklizna u kotów była prawie dwukrotnie częstsza niż u psów (28 przypadków u psów, 54 u kotów).

Decydującą rolę w szerzeniu się wścieklizny na terenie województwa odgrywają obecnie wolno żyjące zwierzęta mięsożerne, głównie lis i jenot. Wścieklizna innych zwierząt zarówno domowych jak i leśnych wiąże się ściśle z występowaniem tej choroby wśród wolno żyjących zwierząt mięsożernych.

Tab. 1. Występowanie wścieklizny na terenie woj. białostockiego w latach 1956—1972.

lata	Przypadki wścieklizny			Zwierzęta domowe		Zwierzęta wolno żyjące			% zwierząt		Szczepienia psów p/wściekliznie szt.
	Opadem szt.	Zwierzęta domowe	Zw. wolno żyjące	Pies	Kot	Inne	Mięsożerne	Inne	domowych	wolno żyjących	
1956	20	20	-	8	2	10	-	-	100	-	31914
1957	32	32	-	14	3	15	-	-	100	-	38554
1958	22	6	16	2	2	2	16	-	27	73	48868
1959	4	2	2	-	1	1	2	-	30	50	51882
1960	11	9	2	3	4	2	2	-	82	18	57771
1961	10	7	3	3	2	2	3	-	70	30	62315
1962	9	7	2	2	4	1	2	-	73	21	60339
1963	5	4	1	1	2	1	1	-	80	20	68011
1964	22	11	11	-	3	8	10	1	50	50	74898
1965	3	2	1	2	-	-	1	-	67	33	69946
1966	7	3	4	-	3	-	4	-	43	57	75418
1967	18	7	11	2	3	2	11	-	39	61	79187
1968	60	12	48	5	6	1	43	5	20	80	77476
1969	22	7	15	1	6	-	15	-	31	69	70375
1970	27	12	15	3	4	5	13	2	44	56	73730
1971	58	17	41	1	10	6	35	6	29	71	78819
1972	48	16	32	3	4	9	30	2	33	67	74543
Razem	378	174	204	50	59	65	188	16	-	-	1073246

W analizowanym okresie na terenie województwa notowano trzy epizootie wścieklizny w biotopie leśnym, a mianowicie w latach 1958, 1964 oraz 1967—1972. Epizootie w latach 1958 i 1964 dotyczyły ograniczonych terenów jednego lub dwóch powiatów, podczas gdy ostatnia 1967—1972 objęła już znaczne obszary województwa, między innymi i Puszczą Białowieską. Praktycznie całe województwo jest zagrożone wścieklizną. Szerzenie się wścieklizny w biotopie leśnym i przenoszenie się jej do środowisk ludzkich zależne były od pory roku. Epizootia w 1958 roku dotyczyła głównie listów i przebiegała w okresie późnej jesieni i zimy. Ograniczyła się więc do stosunkowo niewielkich przestrzeni, ze względu na osiadły tryb bytowania lisa, nie przenosząc się do środowisk człowieka.

Inaczej przedstawiała się sprawa w 1964 roku. Epizootia wścieklizny wśród lisów przebiegała w lecie. Zanotowano też przypadek wścieklizny wilka, który stał się źródłem zachorowania na wściekliznę kłusownika.

Pojawienie się wścieklizny u jenotów (zwierzęta koczujące), oraz wścieklizna wilka (zwierzęta poruszające się na znacznych przestrze-

niach) stały się powodem rozprzestrzenienia się choroby na większe obszary województwa. Wścieklizna wśród zwierząt wolno żyjących w latach 1967—1972 przebiegała w ciągu całego roku, co wpłynęło na znaczną liczbę zachorowań wśród zwierząt domowych szczególnie bydła, gdyż zwierzęta te przebywając na pastwiskach są bezpośrednio narażone na kontakty z chorymi na wściekliznę zwierzętami wolno żyjącymi. W 1968 r. stwierdzono dwa przypadki wścieklizny u mieszkańców żubra z bydłem, które przebywały stale na wybiegu w rezerwacie Białowieskiego Parku Narodowego. Źródłem wirusa w tym przypadku były prawdopodobnie lisy. Godnym zanotowania jest fakt stwierdzenia wścieklizny u dwóch łosi i jednego zająca.

Wydaje się, że sytuacja epizootyczna wścieklizny w województwie wymaga sanitarnych odstrzałów wolno żyjących zwierząt mięsożernych, przeprowadzanych na terenach zagrożonych niezależnie od pory roku i okresów ochronnych, oraz zaostrzenia walki z bezdomnymi psami i kotami.

Wnio ski

1. Dzięki masowym szczepieniom p/wściekliznie, pies na terenie województwa przestał być głównym rezerwuarem wścieklizny.

2. W szerzeniu się wścieklizny w województwie białostockim główną rolę odgrywają wolno żyjące zwierzęta mięsożerne, szczególnie lis i jenot.

Piśmiennictwo

1. Czarnowski A.: Medycyna Wet. 28, 138, 1972.
2. Mól H.: Życie Wet. 45, 12, 1972.
3. Ramisz A., Szańkowska Z.: Prz. epid. 21, 251, 1967.
4. Ramisz A., Szańkowska Z., Komorowski A., Koźmińska A., Mychalczuk Z.: Medycyna Wet. 29, 18, 1973.
5. Samół S.: Medycyna Wet. 18, 456, 1961.
6. Serokowa D.: Prz. epid. 15, 373, 1961.
7. Serokowa D.: Prz. epid. 24, 31, 1970.
8. Wilczyński M., Kolloto-Szymaja B., Jeżyna Cz.: Materiały II Zjazdu Nauk. Lekarzy Ziemi Białostockiej, Białystok 1970.

Adres autora: dr Mikołaj Wilczyński, 15-267 Białystok, ul. Akademicka 34 m. 20.

HOUESHELL J. W., HENNESSEY P. W.: Gentamycyna w leczeniu zapalenia macicy u kłacz. (Gentamycin in treatment of equine mastitis). Vet. med. small anim. clin. 67, 1348—1353, 1972 (12).

Badania przeprowadzone na 120 kłaczach wykazały, że gentamycyna pod postacią domięśniowych iniekcji (40—50 ml roztwór zawierający 50 mg antybiotyku na 1 ml w 250 ml płynu fizjologicznego) wykonanych 3—5 krotnie w okresie rui daje bardzo dobre efekty w leczeniu zapalenia macicy i przyczynia się do zwiększenia odsetku zaiść w ciąży. Bardzo dobre lub dobre wyniki uzyskano w 80% przypadków. Badania przeprowadzone in vitro wykazały, że 99% drobnoustrojów z 528 wyizolowanych z macicy było wrażliwych na działanie gentamycyny w dawce 10 mcg. Wyizolowane drobnoustroje były słabiej wrażliwe na dehydrostreptomycynę, tetracyklinę, nitrofurazon, chloramfenikol, neomycynę, penicylinę i polimiksynę. U 84% kłaczy leczonych gentamycyną zlikwidowano zupełnie zakażenie bakteryjne, 70% leczonych kłaczy zaszło w ciążę i urodziło zdrowe źrebki. Przy stosowaniu gentamycyny nie zaobserwowano występowania uczuleń.

R.